

Η Δυναμική Έννοια της Μετάβασης & η Πρόταση της Πρόληψης για το Σχολείο το Παιδί και την Οικογένεια

Λεχουρίτης Γιώργος Κλινικός Ψυχολόγος, Συστημικός Θεραπευτής, Στέλεχος Πρόληψης Αθηνά-Πολιάς.

Το Όραμα της Πρόληψης: Αγώνας για Νόημα Ζωής

Σε μια πραγματικότητα που χαρακτηρίζεται από τη ρευστότητα, την κοινωνική αποξένωση, την έλλειψη επικοινωνίας και τη συμπλοκότητα, η σύνδεση με τον εαυτό (και την ταυτότητα μας), ο αυτοσεβασμός, η συναισθηματική αυτεπίγνωση, η συνάντηση, η επικοινωνία, η σύνδεση με τους άλλους ανθρώπους, μέσα σε χώρους αλληλοσεβασμού και αξιοπρέπειας, αποκτούν κεντρική σημασία για όλες και όλους μας.

Έτσι η Οικοσυστημική Ανθρωποκεντρική Επιστημολογία επιθυμεί να δημιουργήσει τις κατάλληλες συνθήκες για την ανάδυση:

Της Συμφιλίωσης και Εναρμόνισης του Ανθρώπου με την Φύση και τον ίδιο του τον Εαυτό.

Για να γίνει αυτό χρειάζεται να οικοδομηθούν γέφυρες Επικοινωνίας -Συνεργασίας & Εμπιστοσύνης έτσι ώστε να μπορέσουν να υπάρξουν:

1. Η Συνεργατική Κοινότητα, που νοιάζεται και υποστηρίζει!
2. Το Ανθρωποκεντρικό και Δημοκρατικό Σχολείο και
3. Η Παιδαγωγική Οικογένεια και οι μεταξύ τους αλληλεπιδράσεις, και σχέσεις

Έτσι, για την Πρόληψη, δεν υπάρχουν ευάλωτοι άνθρωποι αλλά ευάλωτα συστήματα και πλαίσια!

ΠΟΡΕΥΟΜΑΣΤΕ ΜΑΖΙ –ΔΥΝΑΜΩΝΟΥΜΕ ΣΤΗ ΔΥΣΚΟΛΙΑ!

Η μετάβαση, σηματοδοτεί μια δυναμική διεργασία αλλαγής, το πέρασμα από μια γνωστή κατάσταση σε μια άλλη, άγνωστη. Έτσι καθίσταται αναγκαία η αναγνώριση και έκφραση των δύσκολων συναισθημάτων που συνοδεύουν τέτοιες αλλαγές και η αξιοποίησή τους ως οδηγούς - συμμάχους.

Μετάβαση για μας, σημαίνει **ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΣΧΕΣΕΩΝ(ΕΥ-ΖΕΙΝ)**

Στόχος της πρόληψης η ευαισθητοποίηση των παιδαγωγών και η προαγωγή της ψυχοκοινωνικής υγείας των μαθητών τους, μέσα από την προετοιμασία τους για την μετάβαση στη καινούργια εκπαιδευτική βαθμίδα.

Ένας επιμέρους, αλλά εξίσου βασικός στόχος είναι η ενδυνάμωση και ενίσχυση της ικανότητας αναστοχασμού των παιδαγωγών πάνω στις προσωπικές τους συναισθηματικές αντιδράσεις σε περιόδους μεταβάσεων και αλλαγών, στηριζόμενοι στα προσωπικά τους αποθέματα.

Να μάθουν να εντοπίζουν τα «θετικά» των διαδικασιών μετάβασης.

Απώτερος στόχος είναι η ενδυνάμωση των μαθητών/τριών σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο, η δημιουργία πεδίων διαλόγου, η συνάντηση και η σύνδεση μέσα σε ένα σχολικό πλαίσιο που διευκολύνει την δημιουργία δεσμών στις νέες συνθήκες που επιβάλλουν φυσικές και όχι συναισθηματικές αποστάσεις.

Όλοι αυτοί οι στόχοι συμβάλλουν καθοριστικά στην ενίσχυση της ψυχικής ανθεκτικότητας τόσο των εκπαιδευτικών/παιδαγωγών, όσο και των μαθητών και των οικογενειών τους.

Να κρατήσουμε κοντά τις καρδιές μας και διαφορετικές τις προσεγγίσεις μας!

Ο Erik Erikson (1950), πρότεινε ότι υπάρχουν 8 στάδια στο κύκλο της ζωής του ανθρώπου. Καθένα χαρακτηρίζεται από μια ξεχωριστή σύγκρουση την οποία το άτομο πρέπει να λύσει. Μόλις επέρχεται η λύση, ο άνθρωπος αποκτά νέες δεξιότητες και ανεβαίνει στάδιο μέχρι να δημιουργηθεί μία νέα σύγκρουση που πρέπει να λύσει. Αν ο άνθρωπος δεν λύσει τις συγκρούσεις η μετέπειτα ζωή του θα χαρακτηρίζεται από απελπισία γιατί θα είναι αργά για να ασχοληθεί με τις συγκρούσεις του παρελθόντος.

Ο άνθρωπος, σύμφωνα με την θεωρία του Carl Rogers, ψυχολόγου και ιδρυτή της πρόσωπο-κεντρικής προσέγγισης, είναι ένας οργανισμός που επιθυμεί να επιβιώνει και να εξελίσσεται. Κινείται προς την διατήρηση του και την πραγμάτωση του. Θέλει να γίνεται όλο και περισσότερο το δυναμικό του, οι ικανότητες του, οι δεξιότητες του. Έτσι το πιο προσωπικό, που είναι μοναδικό, είναι συνάμα και το πιο πανανθρώπινο!

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ

Μετάβαση είναι ο όρος που χρησιμοποιείται και δηλώνει το πέρασμα ενός ανθρώπου από μια κατάσταση σε μια άλλη άγνωστη.

Οι μεταβάσεις μπορεί ν' αφορούν την προσωπική, εκπαιδευτική, κοινωνική ή επαγγελματική μας ζωή, όπως π.χ. είναι η μετάβαση από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό, από το δημοτικό στο Γυμνάσιο, η μετάβαση από την παιδική στην εφηβική ηλικία, από το σχολείο στην αγορά εργασίας, από την επαρχία στη Αθήνα, η μετεγκατάσταση σε άλλη πόλη ή χώρα κ.α.

Σε έναν από τους πιο αντιπροσωπευτικούς ορισμούς της μετάβασης, η έννοια αυτή παρουσιάζεται «ως ένα ατομικό, προσωπικό, ιδιαίτερο και μοναδικό βίωμα για το κάθε άτομο, συνδεδεμένο με αλλαγές ρόλων και περιβαλλοντικών συνθηκών». Για να διανύει κανείς με φρόνηση και ωριμότητα τα διάφορα μεταβατικά στάδια στις σπουδές, στην εργασία, στην προσωπική του ζωή είναι σκόπιμο να είναι κατάλληλα προετοιμασμένος για αυτά και να έχει αναπτύξει κάποιες δεξιότητες όπως αυτές της ευελιξίας, της λήψης αποφάσεων, της αναζήτησης και της κριτικής ανάγνωσης των πληροφοριών κ.ά..

Μετάβαση σημαίνει ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΣΧΕΣΕΩΝ!

Στην Ψυχολογία η έννοια της μετάβασης ορίζεται ως το «πέραςμα» από μια δομημένη σε μια σχετικά «ανοιχτή» ως προς τη δομή της φάση ζωής.

Η μετάβαση, με τη σημασία του περάσματος από έναν «γνωστό» σε έναν «άγνωστο κόσμο», εμπεριέχει σύνθετες και διαδοχικές διαδικασίες αλλαγών που επηρεάζουν το συνολικό φάσμα της ατομικής και κοινωνικής ζωής.

Αυτό σημαίνει ότι το παιδί πρέπει να διαχειριστεί συναισθήματα ανασφάλειας, φόβου, αγωνίας, περιέργειας και χαράς και παράλληλα να οικοδομήσει νέες σχέσεις με συμμαθητές και άλλα πρόσωπα του σχολείου.

Επίσης στην Ψυχολογία(ΣΥΣΤΗΜΙΚΟ-ΣΥΝΘΕΤΙΚΟ-ολιστικό αναπτυξιακό μοντέλο) η έννοια της μετάβασης οργανώνεται χωροχρονικά ως εκείνη η κατάσταση στην οποία εμπλέκονται εμπειρίες του παρελθόντος και του παρόντος, με τις προσδοκίες για το μέλλον. Εμπεριέχει στο εσωτερικό της την διαλεκτική σχέση μεταξύ σταθερότητας και αλλαγής. Η σταθερότητα που στοχεύει στην αλλαγή και αντίστροφα. Το γεγονός αυτό της δίνει ένα παράδοξο και αντιφατικό χαρακτήρα, επειδή κάθε φορά που το άτομο(ομάδα, οικογένεια) αντιλαμβάνεται πως κάτι αλλάζει στη ζωή του, επιθυμεί την σταθερότητα. Και κάθε φορά που αντιλαμβάνεται πως έχει κατακτήσει την σταθερότητα, επιθυμεί την αλλαγή.

Τι σημαίνει ο όρος «ΜΕΤΑΒΑΣΗ»;

Μετακίνηση από το ένα αναπτυξιακό στάδιο στο άλλο & τη μια εκπαιδευτική βαθμίδα στην άλλη

Συνεχείς προσπάθειες σύνδεσης με τη νέα πραγματικότητα/ περιβάλλον

Αλλαγές σε πολλά επίπεδα: σχολικό, οικογενειακό, φιλικό-ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ.

Αποχωρισμούς με ανθρώπους και καταστάσεις της σχολικής- παιδικής ηλικίας

ΑΜΕΣΕΣ ενέργειες προσαρμογής

Μετάβαση σημαίνει ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΣΧΕΣΕΩΝ

Η Πρόταση της Πρόληψης είναι ένα Πρόγραμμα Ομαλής μετάβασης και καλής προετοιμασίας, με συνδυασμό συνθετικών μοντέλων αναπτυξιακής ψυχολογίας και οικοσυστημικής προσέγγισης, που τονίζει την σημασία της συνεργασίας Σχολείου Οικογένειας και μαθητών.

ΜΕΤΑΒΑΣΗ = ΧΡΟΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΑΛΛΑΓΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΒΑΘΜΙΔΑΣ ΠΟΥ ΘΕΤΕΙ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ- ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗ & ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

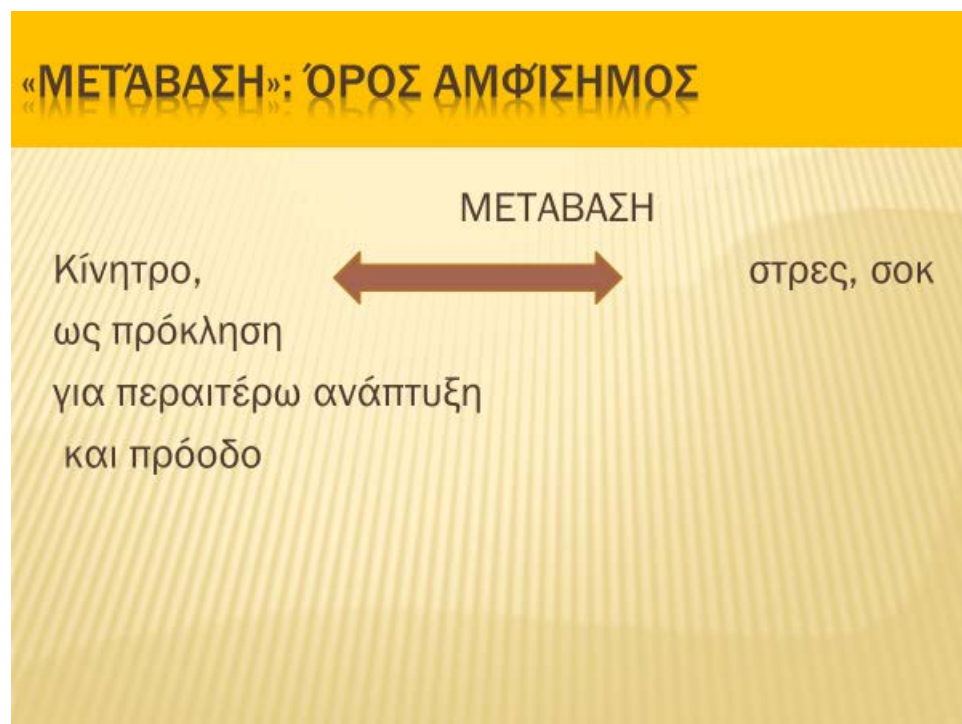
Η ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΠΑΝΤΑ ΜΙΑ ΟΜΑΛΗ ΚΑΙ ΑΝΩΔΥΝΗ ΔΙΕΡΓΑΣΙΑ!!

Μειωμένη ακαδημαϊκή επίδοση

Μειωμένα κίνητρα

Άγχος & συμπτώματα

Αίσθημα χαμηλής αυτο-αξίας(αυτοεκτίμησης)

Οι δυο όψεις της μετάβασης δεν είναι εξίσου ορατές από όλους.

Αυτό έχει ως αποτέλεσμα συχνά το πρόβλημα της μετάβασης :

Να αγνοείται,

Να παρερμηνεύεται,

Να υποεκτιμάται ,

Να συγκαλύπτεται.

Ερώτημα: πώς θα βοηθήσουμε τα παιδιά(αλλά και την οικογένεια και τους παιδαγωγούς) να ανταποκρίνονται ευχάριστα και δημιουργικά στις δυσκολίες που δημιουργεί, εξ ορισμού, η ασυνέχεια των μεταβάσεων;

1.Χαρά, 2.υπερηφάνεια, 3.αυτοπεποίθηση, 4.ευχαρίστηση, 5.ικανοποίηση. 6.Κίνητρο για περαιτέρω ανάπτυξη και πρόοδο.

1.Αβεβαιότητα, 2. άγνοια, άγχος, 3.αγωνία, αναστάτωση, ανησυχία, απροθυμία,4. άρνηση, νευρικότητα, 5. φοβία, ταραχή, διατάραξη ισορροπίας, 6.ταλαιπωρία, στρες, σοκ.

Μεταβάσεις και Αυτοεκτίμηση

Ο όρος αυτοεκτίμηση είναι μια έννοια που χρησιμοποιείται για να εκφράσει την εκτίμηση της προσωπικής μας αξίας.

Ο Nathaniel Branden (1969) όρισε την αυτοεκτίμηση ως την εμπειρία ικανής αντιμετώπισης των βασικών προκλήσεων της ζωής και την αίσθηση ότι ο άνθρωπος είναι άξιος αποδοχής, σεβασμού, εκτίμησης και επίτευξης της ευτυχίας.

Ο άνθρωπος φαίνεται να έχει την τάση να αντιστέκεται στην αλλαγή και στο καινούργιο, να κλείνεται στο γνωστό και το καθιερωμένο σε μια προσπάθεια του να διατηρήσει αυτό που ήδη γνωρίζει καλά και επομένως δεν του δημιουργείται το αίσθημα ότι απειλείται.

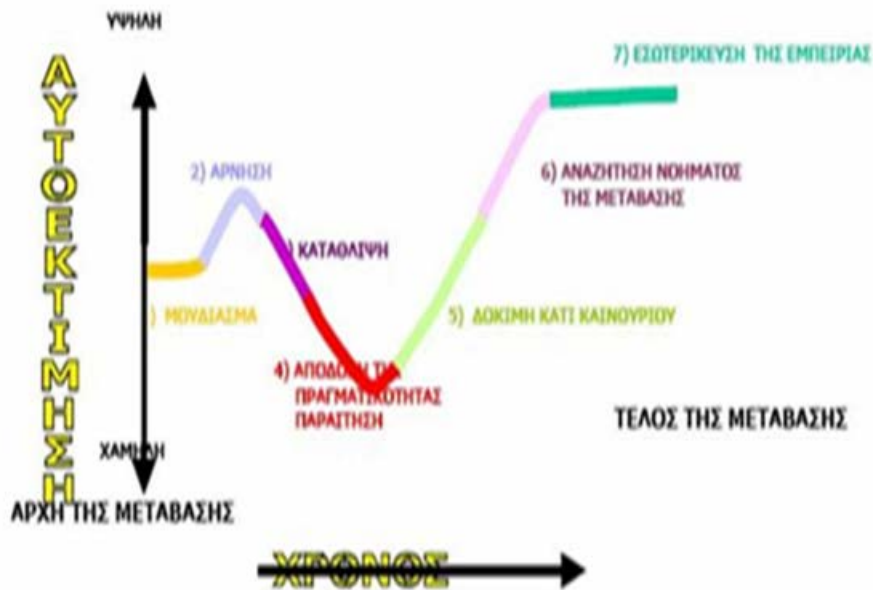
Συχνά, όμως, όπως έχουν δείξει σχετικές έρευνες, η μετάβαση σε μια κατάσταση που δεν μας είναι οικεία, μας προκαλεί άγχος, ταραχή, ακόμη και κατάθλιψη, ενώ μπορεί να επηρεάσει αρνητικά και την αυτοεκτίμησή μας. Επιπλέον κάθε μετάβαση είναι δυνατόν να έχει επιπτώσεις και στην ψυχική μας υγεία, επειδή υπάρχει μεγάλη σχέση-συνάφεια ανάμεσα στις ψυχοσωματικές λειτουργίες. Η αντίδρασή μας αυτή οφείλεται στο γεγονός, όταν κάτι είναι άγνωστο, καινούργιο ή διαφορετικό μας προκαλεί αίσθημα απειλής, ανασφάλεια ή και φόβο, με αποτέλεσμα να γινόμαστε επιφυλακτικοί ή και να αποφεύγουμε τελείως τις αλλαγές. (Κοσμίδου-Hardy, 2008)

Όταν, λοιπόν, χρειαστεί να αντιμετωπίσει μια εξωτερική αλλαγή που απαιτεί μεταβάσεις, σύμφωνα και με ερευνητικά δεδομένα και ευρήματα σχετικά με το ζήτημα της μετάβασης, το άτομο περνάει, συνήθως, από κάποια στάδια.

1. Σοκ της αλλαγής
2. Διάθεση να παραμείνει στο παλιό. Στο στάδιο αυτό, νιώθει προσωρινά να ανεβαίνει λιγάκι η αυτοεκτίμησή του, καθώς πιστεύει ότι έχει δίκιο που αρνείται την διεργασία της αλλαγής.
3. Άγχος και πτώση αυτοεκτίμησης, όταν συνειδητοποιεί ότι η αλλαγή είναι αναπόφευκτη
4. Διάθεση παραίτησης και μεγαλύτερη πτώση αυτοεκτίμησης
5. Αναγκαστικός δαμασμός του καινούργιου.
6. Εσωτερίκευση της εμπειρίας του καινούργιου με αποτέλεσμα θετικότερη αυτοαντίληψη και αυτοεκτίμηση.

Τα συναισθήματα αυτά, πρέπει να σημειωθεί, ποικίλλουν ανάλογα με την προσωπικότητα του ατόμου, το είδος της μετάβασης, τις προηγούμενες εμπειρίες του και δεν ακολουθούν πάντα αυτή τη σειρά.

ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΚΑΙ ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΗΝ ΑΥΤΟΕΚΤΙΜΗΣΗ

Ο άνθρωπος αισθάνεται καταρχήν ένα μούδιασμα που του φέρνει το ξαφνικό της κατάστασης. Στη συνέχεια αναπτύσσει μια αρνητική στάση προς την νέα αυτή κατάσταση και οι προσπάθειές του επικεντρώνονται σε ενέργειες που αποσκοπούν στην αποφυγή της αλλαγής. Στο στάδιο αυτό, μάλιστα, ανεβαίνει προσωρινά και η αυτοεκτίμησή του. Κατόπιν αισθάνεται (κατά)θλίψη και η αυτοεκτίμησή του πέφτει, καθώς συνειδητοποιεί, ότι η μετάβαση είναι αναπόφευκτη, ενώ στη συνέχεια περνάει στο τέταρτο στάδιο καθώς οι άμυνες του επίσης πέφτουν και αφήνεται –αναγκαστικά συνήθως και όχι συνειδητά– στην πορεία των γεγονότων με μια διάθεση παραίτησης. Στο στάδιο αυτό η αυτοεκτίμησή του πέφτει ακόμη περισσότερο.

Στη συνέχεια, εφόσον προσπαθήσει να δοκιμάσει κάτι καινούργιο και καθώς βιώνει την καινούργια κατάσταση, αναλύει το νόημά της στη ζωή του, εσωτερικεύει τη σημασία της και, ιδιαίτερα όταν διαπιστώνει ότι τα κατάφερε, η αυτοεκτίμησή του ανεβαίνει. (Κοσμίδου-Hardy, 2008)

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΓΟΝΙΩΝ-ΠΑΙΔΑΓΩΓΩΝ ΣΕ ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΑΛΛΑΓΗ

Υπάρχουν κάποια πολύ σημαντικά πράγματα που χρειάζεται να γνωρίζουν οι γονείς και οι παιδαγωγοί.

Ο καθένας μπορεί να μετρήσει τους σπόρους μέσα σε ένα μήλο. Κανείς δεν μπορεί να μετρήσει τα μήλα μέσα σε ένα σπόρο. Έτσι, λοιπόν, κάθε παιδί μπορεί να έχει πολλές και άγνωστες, στους γονείς, δυνατότητες. Οι γονείς χρειάζεται να είναι δίπλα στα παιδιά τους με τρόπους που θα βοηθήσουν τα ίδια να ξεδιπλώσουν αυτές τις δυνατότητες.

Κατάλληλη προετοιμασία για τις διάφορες αλλαγές σημαίνει πάνω απ' όλα «γνωρίζω και κατανοώ όσα συμβαίνουν γύρω μου και μέσα μου» υιοθετώντας μια κριτική στάση.

Είναι πολύ σημαντικό να έχουμε υπόψη μας ότι δεν μπορούμε να δώσουμε κάτι που δεν έχουμε. Ό,τι θέλουμε να κληροδοτήσουμε στα παιδιά μας, χρειάζεται να το διαθέτουμε πρώτα εμείς στον εσωτερικό εξοπλισμό μας. Τα παιδιά μαθαίνουν από αυτό που είμαστε και όχι από αυτό που λέμε. Αν βλέπουν ότι αλλάζουμε, βελτιωνόμαστε, αντλούν χαρά και ικανοποίηση από τη ζωή μας, θέλουν να μας μοιάσουν.

Δημιουργούμε ένα περιβάλλον φιλικό προς τις επιτυχίες και τα λάθη. Αξιοποιούμε τα λάθη και τις αποτυχίες γιατί μέσα από τις αμέτρητες εμπειρίες επιτυχιών και αποτυχιών στη ζωή μας, χτίζουμε την αυτοεκτίμηση και την υπευθυνότητα. Οι επιτυχίες και οι αποτυχίες μας συνδέονται άμεσα με το τι πιστεύει κανείς βαθιά μέσα του ότι είναι πραγματικά. («τι έμαθες»; «τι σκέφτεσαι να κάνεις, τι θέλεις να αλλάξεις»;))

Οι πράξεις μας έχουν συνέπειες θετικές και αρνητικές. Από τις αρνητικές συνέπειες της συμπεριφοράς μας, μπορούμε να μάθουμε τι και γιατί μας συνέβη κάτι, να βρούμε εναλλακτικές λύσεις και να πάρουμε αποφάσεις.

Τα παιδιά είναι δικά μας, ταυτόχρονα όμως δεν μας ανήκουν. Είναι δώρα της ζωής για τα οποία χρειάζεται να είμαστε ευγνώμονες, να τα τιμούμε και να τα σεβόμαστε σαν ανθρώπινα όντα.

Δίνουμε χώρο στην έκφραση των αρνητικών συναισθημάτων, όπως ο φόβος, ο θυμός, η θλίψη, για τα οποία θεωρούμε υπεύθυνους τους άλλους. Έτσι χάνουμε την ευκαιρία για πολύ σημαντικά μαθήματα ζωής που σχετίζονται με την αντίληψη ότι ο καθένας μας είναι υπεύθυνος για το τι αισθάνεται, τι επιθυμεί και πώς αντιμετωπίζει τις προκλήσεις και τα γεγονότα της ζωής.

Τα βοηθάμε να επιλέγουν να κάνουν πράγματα που αγαπούν, έτσι μαθαίνουν να εργάζονται με χαρά και να είναι δημιουργικά.

Τα μαθαίνουμε να απολαμβάνουν το ταξίδι της ζωής, την ομορφιά της φύσης, να απελευθερώνονται από το άγχος του τι πρόκειται να συμβεί μετά, την αβεβαιότητα.

Τα παιδιά χρειάζονται αξίες και κυρίως νόημα ζωής.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΓΙΑ ΜΙΑ ΚΑΛΥΤΕΡΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΜΟΥ

- Είμαι θετικό πρότυπο
- Γνωρίζω το κάθε παιδί μου καλύτερα
- Μπαίνουμε ό ένας στη θέση του άλλου
- Κατανέμω δίκαια το χρόνο σε κάθε παιδί
- Δυο φορές ακούω και μια μιλώ
- Έχω ξεκάθαρες προσδοκίες
- Κρίνω τις πράξεις και όχι το πρόσωπο
- Καταμερίζουμε ρόλους και ευθύνες στο σπίτι
- Συγκρίνω το κάθε παιδί με τον εαυτό του
- Δημιουργώ ευκαιρίες συνεργασίας στην οικογένεια
- Μαθαίνω το παιδί να διαχειρίζεται το χρόνο
- Είμαι σταθερός/ή και συνεπής

ΜΕΤΑΒΑΣΗ & ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗ

Selbstwahrnehmung und -steuerung

- Γνωρίζω τα συναισθήματά μου;
- Ελέγχω τα συναισθήματά μου;

Βρίσκω κίνητρα για τον εαυτό μου;

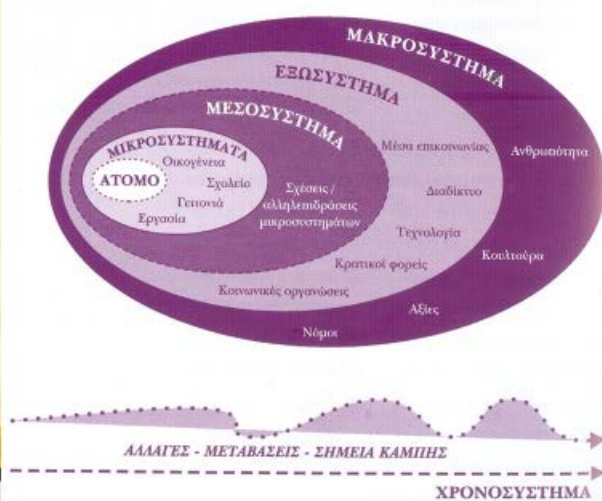
- Αναγνωρίζω τα συναισθήματα των άλλων;
- Χειρίζομαι καλά τις σχέσεις μου;

Empathy

ΘΕΩΡΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΓΝΩΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΡΡΟΩΝ (ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ)

Η αλλαγή ενός στοιχείου, έστω και ασήμαντου, σε ένα οικοσύστημα, επιφέρει παραπλήσιες αλλαγές σε όλο το οικοσύστημα. Συνοπτικά, το βιο-οικουστημικό μοντέλο του Bronfenbrenner εστιάζει το ενδιαφέρον στο περιβάλλον μέσα στο οποίο αναπτύσσεται και δραστηριοποιείται το παιδί και στην πολυπλοκότητα της αλληλεπίδρασης κατά την ανάπτυξή του.

Σχέδιο 1: Η δομή του περιβάλλοντος σύμφωνα με το οικουστημικό μοντέλο (προσαρμογή από Bronfenbrenner 1989)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Μίνα Πολέμη-Τοδούλου, (2010), Η Συστημική Προσέγγιση, Κλειδί για έναν νέο Εκπαιδευτικό Σχεδιασμό, Μετάλογος, τεύχος 18.

Χατζηχρήστου Χρυσή (2011), Κοινωνική και Συναισθηματική αγωγή στο Σχολείο- Εκπαιδευτικό υλικό Για την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, εκδ, Τυπωθήτω.

Τριλίβα Σοφία Αναγνωστοπούλου Τάνια Χατζηδήμου Σοφία,(2008), Ούτε καλύτερος ούτε χειρότερος, απλά διαφορετικός. Ασκήσεις ευαισθητοποίησης για παιδιά δημοτικού και γυμνασίου, εκδ. Gutenberg.

Κοσμίδου-Hardy, Χρ. (2008), Θεωρητικά ζητήματα για τη συμβουλευτική και τον επαγγελματικό προσανατολισμό, ειδικό επιμορφωτικό υλικό για το πρόγραμμα επιμόρφωσης του ΥΠΕΠΘ με τίτλο «Συμβουλευτικοί Ορίζοντες Για Τον Σχολικό Προσανατολισμό - Σος Προσανατολισμός», τόμος Α σσ. 179-181, 184-206, 213-214.

Λεχουρίτης Γιώργος,(2017), Για την έννοια της συστημικής προσέγγισης στην καθολική πρόληψη, πρώτη δημοσίευση: <http://www.nostimonimar.gr/gia-tin-ennia-tis-sistimikis-prosengisis-stin-katholiki-prolipsi/> 10/03/2017, για μια συνοπτική εξέταση του συστημικού-οικολογικού μοντέλου του Bronfenbrenner.

Λεχουρίτης Γιώργος,(2018), Η Θεωρία του Δεσμού, παρουσίαση εισήγησης, στα πλαίσια προγράμματος εκπαίδευσης παιδαγωγών της «Κιβωτού του Κόσμου», στο Εκπαιδευτικό Κέντρο του Οκανα.

Λεχουρίτης Γιώργος,(2019), Συστημική Σκέψη, Δεσμοί και Οικογένεια, παρουσίαση εισήγησης, στα πλαίσια προγράμματος εκπαίδευσης παιδαγωγών της «Κιβωτού του Κόσμου», στο Εκπαιδευτικό Κέντρο του Οκανα.

Λεχουρίτης Γιώργος,(2019), Η Δυναμική Διεργασία Ομάδας: Ένας Αναστοχασμός από την Πρόληψη, Πανελλήνιο Δίκτυο Κέντρων Πρόληψης, Ηράκλειο Νοέμβρης 2019.